

БӨЛІМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП

Бастауыш сыныптарда Lesson Study зерттеу сабақтарының тиімділігі

ЖАРИЯЛАНДЫ
29.01.2026

ТІРЕК СӨЗДЕР

bilimger, Lesson Study, бастауыш білім, деректерге негізделген шешім, кәсіби қоғамдастық, қалыптастырушы бағалау, оқушы үні, рефлексия, сабақты зерттеу

СІЛТЕМЕ

<https://bilimger.kz/186893/>

Надирова Сауле Худайбергеновна

Алматы облысы, Қарасай ауданы

Жібек жолы ауылы

Ахмет Байтұрсынұлы атындағы орта мектебі

Бастауыш сынып мұғалімі

Аннотация.

Бұл мақалада бастауыш сыныпта Lesson Study тәсілін қолданудың тиімділігі талданады. Зерттеу сабағы мұғалімдерді бірлескен жоспарлауға, сабақ барысын жүйелі бақылауға және деректерге сүйенген талдауға жұмылдырады. Циклдік жұмыс оқушының оқу әрекетін, тілдік дамуын және ынталануын нақты дерекпен түсіндіруге мүмкіндік береді. Әдіс бастауыштағы оқу кедергілерін дәл айқындап, түзету шараларын бірден тексеруге жағдай жасайды. Нәтижесінде оқыту сапасы артып, тең қолдау күшейеді, мектепте ашық кәсіби диалог орнығады.

Кілт сөздер: Lesson Study, сабақты зерттеу, бастауыш білім, кәсіби қоғамдастық, рефлексия, қалыптастырушы бағалау, оқушы үні, деректерге негізделген шешім.

КІРІСПЕ.

Бастауыш мектепте оқу нәтижесі мұғалімнің күнделікті әдістемелік таңдауларына және сыныптағы микропроцестерге тікелей тәуелді. Бұл кезеңде қиындықтың себебі көбіне мазмұнда емес, тапсырма құрылымында, нұсқаудың тілінде, қарқын мен қолдаудың теңгерімінде жатады. Lesson Study мұғалімді зерттеуші позициясына шығарып, бақылауды бағалау емес, түсіну құралына айналдырады. Бір сабақ

төңірегіндегі кәсіби диалог арқылы ол тәжірибені жаңғыртып, оқушы қажеттілігіне бейімделген шешім қабылдауды күшейтіп, мектепішілік әдістемелік жұмысты нақтыландырады.

Lesson Study тәсілінің бастауыш буында тиімділік логикасы

Lesson Study тиімділігінің өзегі бастауыш оқушысының оқуына әсер ететін факторларды сынып ішінде нақты көру және түсіндіру қабілетін күшейтуінде, өйткені бұл буында тақырып мазмұны ғана емес, нұсқаудың тілі, тапсырманың реттілігі, уақыттың бөлінуі, әрекет түрлерінің ауысуы, қателесуге қауіпсіз орта, қатарластармен өзара әрекет және мұғалімнің микроқолдауы қатар жүреді. Зерттеу сабағын жоспарлауда топ бір оқу мақсатын таңдап, сол мақсатқа жеткізетін қадамдарды мейлінше ұсақ бірліктерге дейін талдайды: қандай сұрақ қойылады, қандай үлгі беріледі, қандай сөз тіркесі оқушыны шатастыруы мүмкін, қандай жерде сергіту немесе қимыл-қозғалыс қажет. Мұндай дәлдік әсіресе оқылым мен жазылымды қалыптастыруда, дыбыс-әріп сәйкестігін бекітуде, мәтіннен негізгі ойды табуда және есептің шартына сәйкес амал таңдауда маңызды, себебі бастауышта түсінбеу көбіне бір ғана сөзді немесе белгілеуді қате ұғынудан басталады. Бақылау кезеңінде назар мұғалімнің орындауына емес, оқушының әрекетіне аударылады, әсіресе әртүрлі деңгейдегі фокус-оқушылардың тапсырманы түсінуі, жауап құрауы, қателесуі және түзетуге көшуі тіркеледі. Осы деректер арқылы мұғалімдер бастауышқа тән жас ерекшелігін ескеріп, сараланған қолдауды дәл жоспарлайды және бірлескен талқылауда жасырын педагогикалық тәжірибені ортақ тілмен рәсімдеп, келесі циклге нақты гипотеза ұсынады.

Зерттеу сабағын жоспарлау мен өткізу сапасына әсер ететін ұйымдастырушылық шарттар

Бастауышта Lesson Study нәтижелі болуы үшін мектеп ішінде уақыт пен жауапкершілікті нақтылау, дерек жинауды стандарттау және талқылауды кәсіби этикамен жүргізу шарт, өйткені келісілмеген жағдайда үдеріс құжат толтыруға немесе бір адамның бастамасына тәуелді болып қалуы мүмкін. Топ құрамына кемінде үш мұғалім кіргені тиімді: бірі үдерісті үйлестіріп, зерттеу сұрағын нақтылайды, бірі бақылау парақтарын дайындап, оқушы әрекетін тіркейді, бірі оқушы жұмыстары мен тапсырма мәтіндерін жинақтап, талдау отырысының құрылымын сақтайды. Жоспарлау кезеңінде зерттеу сұрағы тым кең болмай, бір сабақта байқалатын нақты кедергіні нысанаға алуы керек; мысалы, мәтінмен жұмыста дәлел келтіру, сан құрамын түсіндіру, уақытты өлшеу, немесе жұпта сөйлесу кезінде сөздік қоры шектеулі оқушыны тарту. Сабақ жоспары әдеттегі жоспардан гөрі нақтырақ жасалып, тапсырмаға берілетін уақыт, мұғалімнің ықтимал сұрағы, күтілетін жауап түрлері және ықтимал қателер алдын ала көрсетіледі. Өткізу барысында бақылаушылар бірдей өлшемдермен жұмыс істеп, бағалаушы пікір емес, нақты факт жазады; кейін талқылауда сын емес, оқушы оқуына әсер еткен себеп-

салдар байланысы талданады.

Оқушы оқуына ықпалы: бақылау деректері, кері байланыс және қалыптастырушы бағалау

Lesson Study бастауыш оқушысының оқуына ең алдымен тапсырманың түсініктілігін арттыру және қалыптастырушы бағалауды нақтылау арқылы ықпал етеді, өйткені зерттеу тобы жоспарлау барысында оқушының мүмкін жауаптарын, шатасатын тұстарын және түсінбеудің белгілерін алдын ала талдап, дәлел ретінде жинайтын дерек түрін белгілейді. Мұндай дайындық сабақ үстіндегі кездейсоқтықты азайтып, кері байланысты мақсатты етеді: мұғалім қателікті тек «дұрыс емес» деп тоқтатпай, қателіктің себебін ашатын сұрақ қояды, жауаптың құрылымын үлгілеу арқылы оқушыны өз ойының логикасын айтуға жетелейді және әрекеттің келесі қадамын нақты көрсетеді. Бастауышта оқушының «үнін» ескеру ерекше маңызды, сондықтан сұхбат, қысқа жазба жауап, жұмыс парағындағы белгілеу немесе ауызша түсіндіру сияқты деректер оқу барысындағы ойлау тәсілін көрсетеді. Оқылымдағы түсіну, жазылымдағы орфографиялық дағды, математикадағы амал таңдауы мен дәлелдеу, сондай-ақ сыныптағы тәртіп пен ынтымақтастықтың қалыптасуы бір сабақтың ішінде-ақ байқалады. Талдау нәтижесінде топ тапсырманың күрделілік деңгейін, мәтін көлемін, көрнекіліктің түрін және жұптық жұмыстың ережесін қайта құрып, әлсіз оқушыға қолдау, ал озық оқушыға кеңейту береді, осылайша бір сынып ішінде әділдік пен нәтижеге бағытталған дифференциация күшейеді. Үш цикл қатарынан жүргізілгенде мұғалімдер өзгерістің әсерін салыстырып, тұрақты тиімді шешімдерді бекітеді.

Мұғалімнің кәсіби дамуы және мектеп мәдениетін жаңғыртудағы Lesson Study рөлі

Lesson Study мұғалімді өз тәжірибесін ғылыми көзқараспен талдайтын кәсіби субъект ретінде қалыптастырып, мектеп мәдениетінде ашық сабаққа деген қорқынышты азайтады, өйткені бақылау бақылаушының беделін арттыру емес, ортақ мәселені шешу үшін ұйымдастырылады. Бірлескен жоспарлау барысында мұғалімдер оқу мақсаттарын нақтылеп, ұғымдарды меңгертудің реттілігін келіседі, балалардың жиі қате түсінетін тұстарын картаға түсіреді және пәнішілік сабақтастықты күшейтеді; бұл бастауыштағы сыныпаралық айырмашылықты азайтып, оқушы бір мұғалімнен екіншісіне өткенде талаптың бірізділігін сақтайды. Талқылау отырысында дәлелге сүйенген пікір айту мәдениеті қалыптасады: әріптеске баға беру емес, оқушы әрекетіне сүйеніп, қандай тәсіл жұмыс істегенін және неге жұмыс істемегенін түсіндіру басым болады. Мұндай мәдениет жас мұғалімге тәлімгерлік механизмін табиғи түрде іске қосады, тәжірибелі мұғалімге өз тәжірибесін жаңаша түсіндіруге мүмкіндік береді және мектеп деңгейінде жинақталған әдістемелік білімді құжаттап, таратуға жағдай жасайды. Нәтижелер педагогикалық кеңесте есеп түрінде ұсынылса, табысты шешімдер басқа параллельдерге де бейімделеді. Ұзақ мерзімде Lesson Study мұғалімнің кәсіби

жауапкершілігін күшейтіп, сапаны басқарудың сыртқы бақылаудан гөрі ішкі дамуға негізделген моделін орнықтырады.

ҚОРЫТЫНДЫ.

Lesson Study бастауыш сыныптағы оқыту сапасын жақсартудың пәрменді тәсілі ретінде мұғалімнің бірлескен әрекетін жүйелейді және оқушы оқуын дерек арқылы түсіндіруге мүмкіндік береді. Тәсілдің күші жоспарлау, өткізу, бақылау және талдаудың қайталанатын циклінде: оқу кедергілері айқындалып, келесі сабаққа нақты өзгеріс енгізіледі. Ұйымдастырушылық шарттар сақталса, Lesson Study қалыптастырушы бағалауды күшейтіп, инклюзивті қолдауды жақсартып, мектепте тұрақты кәсіби диалог мәдениетін орнықтырып, тиімді тәжірибені кең таратуға жол ашады және ұжымдық жауапкершілікті күшейтеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Педагогтердің мектептегі үздіксіз кәсіби даму моделін жетілдіру.
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/999%20ZZZ%20KZ%20KZ.pdf>
2. Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Мектепішілік бақылауды ұйымдастыру бойынша оқу-әдістемелік ұсынымдар.
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/2022%20%D0%9E%D2%9B%D1%83-%D3%99%D0%B4%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA%20%D2%B1%D1%81%D1%8B%D0%BD%D1%8B%D0%BC%D0%B4%D0%B0%D1%80/%20%D0%92%D0%A8%D0%9A.pdf>
3. Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Білім беру ұйымдарында педагогтің кәсіби бірегейлігін дамыту.
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/999%20KK%20KZ%20KZ%20KZ.pdf>
4. Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Ауыл мектептері педагогтерінің кәсіби дамуын талдау.
<https://uba.edu.kz/storage/app/media/999%20LL%20KZ%20KZ%20KZ.pdf>
5. Өрлеу БАҰО. Lesson Study – сабақты зерттеудің тиімді жолы.
<https://orleu-edu.kz/lesson-study-%D1%81%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D2%9B%D1%82%D1%8B-%D0%B7%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%83%D0%B4%D1%96%D2%A3-%D1%82%D0%B8%D1%96%D0%BC%D0%B4%D1%96-%D0%B6%D0%BE%D0%BB%D1%8B/>
6. Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті. Әмірханова Қ.А. Lesson study – рефлексивті педагог болудың тиімді жолы.
https://qyzpu.edu.kz/uploads/uploaded_files/umo/%D3%98%D0%BC%D1%96%D1%8

0%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A%D0%B0%D0%BC%D1%88%D0%B0%D1%82%20%D0%90%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D2%9B%D1%8B%D0%B7%D1%8B.pdf

7. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. *Lesson Study* (сабақты зерттеу) бойынша мұғалімге арналған нұсқаулық.

https://kaznpu.kz/docs/docs/Lesson_Study__.pdf

8. Cerbin, W., & Kopp, B. *Lesson Study as a Model for Building Pedagogical Knowledge and Improving Teaching*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1068058.pdf>

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.